

FARKLI SEKTÖRLERDE ÇALIŞAN KİŞİLERİN SANAL KAYTARMA FARKLILIKLARININ İNCELENMESİ^{*,**}

INVESTIGATION OF DIFFERENCES IN CYBERLOAFING BEHAVIOR OF PEOPLE WORKING IN DIFFERENT SECTORS

Selçuk KIRAN^{***}

Tuğba USLU^{****}

İlkim Ecem EMRE^{*****}

Öz

Sanal kaytarma, iş yerinde internetin kişisel kullanımı ile ortaya çıkan davranış biçimidir. Bu çalışmada teknolojinin ilerlemesiyle kaçınılmaz bir davranış haline gelen sanal kaytarmanın çalışan insanların hayatında ne kadar yer aldığına değinilmiştir. Çalışma, farklı demografik faktörlerin sanal kaytarma davranışları üzerinde farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Demografik özellikler ve sanal kaytarmayı ölçmek için hazırlanmış sorular ile yapılan ankete beş yüz yirmi altı (526) kişi katılmıştır. Bulgulara göre farklı sanal kaytarma türlerini etkileyen demografik faktörler ortaya konmuştur. Medeni hal ile sanal kaytarma davranışı arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Önemli sanal kaytarmanın sosyal medya uygulamalarından Instagram kullanımına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Twitter kullanımının ise tüm sanal kaytarma türlerine göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Önemsiz sanal kaytarma davranışının eğitim grupları ve iş dışı internet kullanım sürelerine bağlı olarak, önemli sanal kaytarma davranışının ise aylık gelir,

* Bu çalışma 8. Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri Konferansı'nda (IMISC2021) bildiri olarak sunulmuştur.

** Bu makalenin saha çalışması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 06.04.2021 tarih ve 2021-3/38 nolu toplantısında alınan 2021-33 sıra sayılı etik kurul izni onaylanmıştır.

*** Marmara Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, selcuk.kiran@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6088-2701

**** Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Enformatiği YL Öğrencisi, g.tugbauslu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0623-4663

***** Marmara Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, ecem.emre@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9507-8967

yaş, iş dışı internet gruplarına göre farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Genel kaytarma davranışı için ise yaş grupları ve iş dışı internet kullanım gruplarına göre farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanal Kaytarma, Önemli Sanal Kaytarma, Önemsiz Sanal Kaytarma

Abstract

Cyberloafing is a practice that involves using the internet for personal purposes while at work. This study mentions the prevalence of cyberloafing, a behavior that has been ingrained in working people's life as a result of technological advancement. The study was conducted to examine whether different demographic factors differ on cyberloafing behaviors. Five hundred and twenty-six (526) people participated in the survey, which was conducted with questions prepared to measure demographic characteristics and cyberloafing. According to the findings, demographic factors affecting different cyberloafing types were revealed. It was observed that there was a significant difference between marital status and cyberloafing behavior. It has been determined that major cyberloafing differs according to the use of Instagram from social media applications. It was concluded that the use of Twitter differs according to all cyberloafing types. It has been revealed that minor cyberloafing behavior differs depending on education groups and non-work internet usage time, while major cyberloafing behavior differs according to monthly income, age and non-work internet groups. For general loafing behavior, a difference was determined according to age groups and non-work internet usage groups.

Keywords: Cyberloafing, Serious Cyberloafing, Minor Cyberloafing.

1. Giriş

Teknolojinin ilerlemesi ve internetin hayatın her alanına girmesiyle birlikte günümüzdeki kurumların neredeyse hepsi internet kullanmaya mecbur hale gelmiştir. İnternetin, kurumların her departmanda kullandığı, iç ve dış iletişimi sağlayan, önemli ve vazgeçilmez bir araç olduğu açıktır. Zamanla gelişen teknoloji, internete bağlanılan cihazların daha kolay taşınabilmesine ve istenildiği zaman kolayca erişilebilir hale gelmesine olanak sağlamış ve böylece bireylerin internet kullanımı bilgisayar ile kısıtlı kalmaktan çıkmıştır. Böylece internet, sadece bilgisayar ile değil özellikle akıllı telefonlar ve tabletler ile daha hızlı ve anında erişilebilen bir haberleşme kaynağı olarak günlük hayatın önemli bir parçası haline gelmiştir. Aynı zamanda iş dışı amaçlar için internet kullanımı da artmış, özellikle sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile beraber bireylerin internet kullanımı neredeyse sıradan bir aktivite haline gelmiştir. Daha önceleri bireysel internet aktiviteler iş dışında gerçekleştirilirken, artık özel hayat ve iş hayatı arasındaki sınırların kaybolduğu görülebilmektedir. Sınırların kaybolması ile birlikte ortaya sanal kaytarma kavramı çıkmıştır.

Sanal kaytarma kavramının ortaya çıkışının, kurumlardaki çalışanların bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşmasından sonra oluştuğu görülmektedir. Sanal kaytarma kavramı hakkında ilk çalışmaların yapıldığı dönemde akıllı telefonların henüz var olmaması sebebi ile bu kavramın günümüze göre adapte edilmesi gerekmektedir. Araştırmacılar tarafından, bireylerin sanal kaytarma davranışı farklı sınıflandırmalar içerisinde incelenmiştir. Çalışmanın öncülerinden Lim V. (2002, s. 677) tarafından yapılan çalışmaya göre sanal kaytarma, çalışanların mesai saatleri dahilinde iş yeri imkanlarını kullanarak iş dışı e-posta ve internet kullanımı aktivitelerini kapsamaktadır. Yani kavram,

“kuruluşun internet erişimini mesai saatleri içinde gönüllü olarak kötüye kullanma, kişisel amaçlarla ilgisiz web sitelerinde gezinme ve özel e-postaları kontrol etme” olarak tanımlanmıştır Lim V. (2002, s. 677 / ss. 675-694). Aynı zamanda Lim V. (2002, s.677) bu kavramı “e-posta aktiviteleri ve internette gezinme aktiviteleri” olarak iki gruba ayırmaktadır. Bu davranışları Robinson & Bennett (1995)’in iş yeri sapkınlık tipolojisi çalışmasında bahsedilen iki boyutta, yani (1) önemsiz ve ciddi davranışlar ve (2) kişilerarası ve örgütsel davranışlar şeklinde farklılaştığını öne sürerek bu ayrıma göre yorumlanabileceğini vurgulamaktadır. Diğer sanal kaytarma tanımlamaları arasında işyerinde internetin verimsiz kullanımı (Ugrin, Pearson, & Odom, 2008), işyerinde internette boş zaman sörfü (Koay & Soh, 2019), sörf yapma özgürlüğü (Coker, 2011, s.241), bir iyileşme kaynağı (Ngowella, Loua, & Suharnomo, 2022) olarak yapılan tanımlamalar bulunmaktadır. Blancard & Henle (2008) ise yaptıkları çalışmada Lim’in 2002’de yaptığı sınıflandırma genişletilerek, çalışanın kurumda gösterdiği iş dışı internet kullanımının, önemli ve önemsiz davranışlar olarak ikiye ayrılacağı belirtilmiştir. Blanchard & Henle (2008)’e göre önemli sanal kaytarma davranışları; yetişkinlere yönelik siteleri ziyaret etmek, sohbet odalarına dahil olmak, kişisel internet sitesi ile ilgilenmek, blog okumak, internette müzik indirmek gibi maddeler dahil edilirken; önemsiz davranışlar ise e-posta aktiviteleri (iş dışı e-postaları kontrol etmek, göndermek, almak vb.), haber sitelerini ziyaret etmek, çevrimiçi alışveriş yapmak gibi durumları içermektedir. Önemli sanal kaytarma davranışları işverene maddi anlamda zarar verebilecek ve işten kaytarma hissiyle yapılabilecek davranışlar olarak tanımlanırken önemsiz sanal kaytarma davranışları çalışanın verimlilik kaybının söz konusu olmadığı, anlık aktiviteler olarak tanımlanmıştır (Ulusoy & Gültekin Benli, 2017).

Anandarajan, Devine & Simmers (2004)’e göre ise çalışanın sanal kaytarma davranışının tehdit ve fırsatlar olarak geri dönebileceği dört boyutlu bir tablo yapı mevcuttur. Buna göre gerçekleştirilen sanal kaytarma davranışının rahatlatıcı (*recreational*), yıkıcı (*disruptive*), öğretici (*personal learning*) ve belirsiz (*ambiguous*) olabileceği belirtilmiştir. Anandarajan, Devine & Simmers (2004)’e göre rahatlatıcı ve yıkıcı eylemler tehdit kategorisine yakınken, öğretici ve belirsiz eylemler fırsatlar kategorisine yakın olarak belirlenmiştir. Rahatlatıcı eylemler, eğlenme amaçlı yapılan ve boş vakit doldurmaya yönelik, amaçsız internette gezinme, sosyal organizasyonlar ve kulüpler ile ilgilenme, hobiler ile ilgili sitelerde vakit geçirme ya da iş arama gibi aktiviteleri içermektedir. Aynı çalışmaya göre; yıkıcı eylemler ise hem çalışanın vaktini uzun süreli internet üzerindeki platformlarda harcamasını hem de kuruma zarar verebilecek olan davranışları kapsamaktadır. Örneğin; sohbet odalarına katılmak, çevrimiçi oyun oynamak, müzik indirmek, yetişkin sitelerine bakmak gibi davranışlar bu kapsamda listelenmiştir. Burada rahatlatıcı ve yıkıcı olarak bahsedilen iki tür davranış hem çalışanın kendisine ve itibarına yönelik zarar verebilecek hem de kurum için zararlı olabilecek ve hatta hukuki boyutları olabilecek davranışlardır. Öğretici ve belirsiz davranışlarda ise kurumun internet sitesini ziyaret etmek, eğitimlere kaydolmak, iş ile alakalı haberleri ve çalışmalarını takip etmek, devletin yayımladığı güncel bilgileri kontrol etmek ve diğer kurumlar ile ilgili araştırma yapmak gibi maddeler bulunmaktadır. Burada belirtilen davranışlar çalışanın kendisine katkı sağlayabileceği gibi, gelişimi ve bilgilenmesiyle şirkete de dolaylı yoldan pozitif katkı

sağlayabilmektedir (Anandarajan, Devine, & Simmers, 2004). Bu yaklaşıma paralel olarak, sanal kaytarmanın örgütsel öğrenme ve katılımcı karar verme kapasitelerini artırdığı belirtilmiştir (Keklik vd., 2015). Her ne kadar sanal kaytarma olumsuz bir kavram olarak görülse de Lim & Chen (2012) çalışanın sanal kaytarma davranışını sergilemesinin de bazı açılardan pozitif etkisi olabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu açıdan bakıldığında sanal kaytarma davranışlarının, iş stresinin yarattığı duyguları kontrol altına almaya yarayabileceği ve çalışanlara rahatlama imkânı sağlayabileceği de belirtilmiştir (Özkalp & Yıldız, 2018).

İş yerinde anlamsızlık, kuralsızlık ve güçsüzlük gibi örgütsel kısıtlamalar sonucunda ortaya çıkan can sıkıntısı ve öfke gibi duyguların da getirisi olabilecek sapkın davranışların sanal kaytarma davranışlarını tetikleyebileceği de düşünülmektedir (Babadag, 2018, s.218). Aynı şekilde bu davranışların oluşma sebeplerinden iş tatmini üzerine yapılmış bir çalışmada, iş tatmininin içsel boyutunun artması durumunda sanal kaytarma davranışının azaltılabileceği belirtilmektedir (Çavuşoğlu & Palamutçuoğlu, 2017). Ayrıca çalışanın samimi ya da umursamaz tutumunun sanal kaytarma üzerinde etkileri olduğu sonuçları elde edilmiştir (Özkan & Erbay, 2021). Sanal kaytarma işten kaytarma olarak yorumlanabileceği için birçok kurum, çalışanlarının sanal kaytarma davranışını önleyici çözümler üretmektedir. Amerika'da 224 işletmenin katılımıyla gerçekleştirilen bir anket sonucunda neredeyse tüm işletmelerin internet erişim politikalarına (IAP: Internet Access Policies) sahip oldukları ortaya konulmuştur (Blau, Yang, & Ward-Cook, 2006). Türkiye'de de bazı kurumsal şirketlerin, çalışanlarının internette ziyaret ettiği siteleri kontrol edebilmek ve sanal kaytarmayı azaltabilmek amacıyla internet erişim politikalarına sahip olduğu bilinmektedir ki çalışanların internete kişisel cihazları üzerinden de bağlanabildikleri göz önüne alındığında bunların da sanal kaytarmaya çözüm olmadığı görülecektir (Genç & Aydoğan, 2016).

Literatürde işyerinde kişisel internet kullanımı, özellikle düşük statülü çalışanlar arasında yaygın olan sorunlu bir davranış olarak gösterilmekte ve çalışanların işyeri sorunlarını ifade etme aracı olan bir işten kaçınma stratejisi olarak görülmektedir (Garrett & Danziger, 2008). Örgütsel düzeyde sanal kaytarmanın, çalışanları zaman, konsantrasyon ve enerji anlamında negatif etkilediği ve neticede çalışanın iş performansına zarar verdiği gerekçesiyle sanal kaytarma örgüt tarafından engellenmeye çalışılmaktadır (Ngowella, Loua, & Suharnomo, 2022). Öte yandan sanal kaytarma çalışanları çalışanların psikolojik ruh hallerini ve işten kaynaklanan stresi düzenlemeye yardımcı olduğu (Oravec, 2017, s.431); bir mola görevi gördüğü ve böylece sevdikleri bir uygulamada mola verdikten sonra iş performansı üzerinde tazeleyici bir etkisi olduğu da düşünülmektedir (Beri & Anand, 2020). Dolayısıyla sanal kaytarma kavramının farklı açılardan ele alınması gereken bir konu olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Literatürdeki değerlendirmelerin ışığında sanal kaytarmanın çalışan ve iş performansı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabileceği düşünülebilir. Bu yüzden sanal kaytarma konusu sektörler bazında değerlendirildiğinde farklı sonuçlara ulaşılabilir. Daha önceki çalışmalarda her ne kadar meslekler üzerine sanal kaytarma incelemeleri yapılmışsa da sanal kaytarma özel ve kamu sektörü özelinde değerlendirilmemiştir.

Bu çalışma, farklı demografik faktörlerin ve katılımcıların çalıştıkları sektörlerin sanal kaytarma davranışlarını etkileyip etkilemediğinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bununla beraber çalışma kapsamında, katılımcıların kullandıkları sosyal medya platformlarına göre kaytarma davranışının farklılaşp farklılaşmadığı da araştırılmıştır. Özellikle ağırlıklı olarak kullanılan sosyal medya hesabının kişinin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisi literatürde benzer bir çalışma olmaması dolayısıyla çalışmanın önemli bir parçasıdır.

2. Literatür Taraması

Sanal kaytarma ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, yapılan çalışmaların sektörlerden yalnızca birinde yürütüldüğü görülmüştür. Kaplan & Ögüt (2012) bir üniversite hastanesinde çalışan kişileri dahil ettikleri çalışmalarında, çalışanlar tarafından algılanan örgütsel adalet kavramının sanal kaytarma davranışı ile ilişkisinin ortaya konmasını amaçlamıştır. Kaplan & Çetinkaya (2014), otel işletmelerinde çalışanların demografik özellikleri açısından sanal kaytarma faaliyetleri arasında farklılık olup olmadığını incelemiştir. (Keklik vd., 2015) , farklı devlet üniversitelerindeki idari personel ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında sanal kaytarma davranışlarının çalışanların örgütsel öğrenme yetenekleri/kapasitesi üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmıştır. Yıldız, Yıldız, & Ateş (2015), bir üniversitede çalışan idari ve akademik personelin örgütsel adalet algısının sanal kaytarma davranışını ne derecede etkilediğini belirlemeye çalışmıştır. Kaya & Gürtürk (2021) milli eğitime bağlı ilk ve orta okullarda sanal kaytarmanın öğretmenler arasındaki grup çatışması ve yaratıcı davranış arasındaki ilişkisini incelemiştir. Çivilidağ (2017, s.36), iş stresi ve iş doyumu kavramlarının sanal kaytarma ile olan ilişkisini araştırmış, farklı iş kolalarında (bankacılık, otomotiv satış, turizm) çalışan beyaz yakalı çalışanların %88,4'ünün günlük 3 saate kadar iş dışı aktivitelere zaman ayırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada önemli ve önemsiz sanal kaytarma davranışları ile iş doyumu ve iş stresi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiş; çalışanların can sıkıntısı, motivasyon düşüklüğü, rol belirsizliği, örgüte aidiyet duygusunun düşük olması gibi sebeplerle sanal kaytarma davranışını sergileyebileceği öne sürülmüştür (Çivilidağ 2017, s.368). Özkalp & Yıldız (2018), çalışmalarında özel sektör çalışanlarının sapkınlığa (kötüye kullanmaya) yönelik sanal kaytarma yaptıklarını, kamu sektöründe çalışanların ise daha çok kişisel gelişime yönelik sanal kaytarma davranışlarını sergilediklerini ortaya koymuştur. Öte yandan, sanal kaytarmanın sebeplerine odaklanan bir çalışmada iş yerinde yalnız hisseden bireylerin sanal kaytarma davranışlarına yatkınlığı üzerine bir inceleme yapılmıştır. Nevrotik kişilik özelliğine sahip bireylerin gergin, hassas, karamsar ve yalnızlık hissetme eğiliminde olduğu ve nevrotiklik ile sanal kaytarma arasındaki pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir (Sheikh, Aghaz, & Mohammadi, 2019). Kişilik özelliklerinin yanı sıra, çalışanların iş yerinde çeşitli nedenlerle yaşadıkları olumsuzluklar da onları yalnız olmaya yöneltebilmektedir. Bu durumdan kaynaklanan stres, bireyin duygu merkezli stresle baş etme yöntemlerinden biri olan kaçma-kaçınma stratejisi (*escape-avoidance strategy*) olarak sanal kaytarmayı kullanmasına sebep olabilmektedir (Semerci, Ergeneli, & Yılmaz, 2021). Ayrıca organizasyon içerisindeki

yönetici davranışları ile beraber yönetici ve çalışan ilişkisinin de sanal kaytarma üzerinde etkisi olabileceği düşüncesinden yola çıkarak örgüt ikliminin sanal kaytarma üzerine etkisi de bir çalışmada incelenmiş fakat örgüt ikliminin sanal kaytarma üzerinde bir etkisi olmadığı, çalışanın samimi ya da umursamaz tutumunun sanal kaytarma üzerinde etkileri olduğu sonuçları elde edilmiştir (Özkan & Erbay, 2021).

3. Yöntem

Çalışma örneklemini Türkiye genelinde farklı sektörlerde (kamu ve özel) görev yapmakta olan kişiler oluşturmaktadır. Tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem belirlenmiştir. Anket, çevrimiçi (Google Forms) olarak yaygınlaştırılmış aynı zamanda sosyal medya platformlarından Twitter üzerinde yazarlardan birinin hesabından paylaşılmıştır. Toplamda, 526 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcılar, demografik ve sanal kaytarma ölçümü için hazırlanmış soruları cevaplamışlardır. Demografik sorular; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, aylık gelir ve sektör bilgilerinden oluşmaktadır. Mesai saati dışında internette geçirilen süre ve katılımcıların sanal kaytarma kavramını (kavramın açıklaması yapılmadan) daha önce duyup duymadığı bilgisi de ölçülmüştür. Sanal kaytarma soruları için ise literatür incelemesinde daha önce kullanılmış sorulardan yararlanılarak anket soruları oluşturulmuştur. Sanal kaytarma ile ilgili toplamda 19 soru sorulmuş ve 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Dereceleme biçimi maddelerde yer alan davranışların sergilenme sıklığını ölçmeye yönelik olarak "(5) Her Zaman, (4) Sık Sık, (3) Bazen, (2) Nadiren, (1) Hiçbir Zaman" şeklinde beşli sıralanmıştır. Ölçek ifadelerinin yer aldığı kaynaklarda 5'li likert ölçeği, sadece kaynaklardan birinde (Anandarajan, Devine, & Simmers, 2004) 7'li / 9'lu likert ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışma için tüm sorular 5'li likert tipinde hazırlanmıştır.

Ankette bulunan sanal kaytarma soruları, Blanchard & Henle'nin (2008) çalışmasında oluşturduğu önemli ve önemsiz sanal kaytarma davranışı ayırımına uygun bir şekilde kodlanmıştır. Toplam 19 sanal kaytarma sorusunun 12 tanesi önemli, 7 tanesi önemsiz sanal kaytarma davranışlarını ölçmektedir. Ankette kullanılan soruların bir tanesi dışında (Anandarajan, Devine, & Simmers, 2004) hepsinin Türkçe çevirisi konusunda önceki çalışmalardan yararlanılmış ve Blanchard & Henle'nin (2008)'in yapmış olduğu önemli-önemsiz sanal kaytarma ayırımına göre sorular kullanılmıştır. Anket formunda yer alan 1, 6, 13 numaralı sorularda Arslan Ayazlar, Sayman, & Çınar (2018), 2, 3, 5, 9, 10, 11, 16, 19 numaralı sorularda Tan & Demir (2017), 4, 7, 8, 14 numaralı sorularda Örucü & Yıldız (2014), 12 numaralı soruda Anandarajan, Devine, & Simmers (2004), 15, 17, 18 numaralı sorularda Buyruk Akbaba (2019, s.173 / ss.161-179) tarafından yapılan çalışmalarından faydalanılmıştır. Seçilen sorulara güvenilirlik analizi yapılmıştır (Tablo 1). 0,60 üzerinde tespit edilen değerler oldukça güvenilir, 0,80 üzeri tespit edilen değerler yüksek derecede güvenilir kabul edildiğinden (Uzunsakal & Yıldız, 2018), elde edilen Cronbach's Alpha değerleri çalışma kapsamında kullanılan verilerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Soru Sayısı	İfadeler	Cronbach's Alpha
Önemli Sanal Kaytarma	12	1. Yetişkin odaklı siteleri ziyaret ederim.	0,873
		2. İnternette bahis / iddia vb. oynamayı severim.	
		3. İnterneti müzik, film izleme vb. eğlence araçları için kullanırım.	
		4. İş dışı genel amaçlı Web sitelerini ziyaret ederim (sörf yapmak).	
		5. Sosyal medya hesaplarımda paylaşımlarda bulunurum (Instagram, Facebook, Twitter vb.).	
		6. İşle ilgisi olmayan dosyaları (müzik, video, vb.) indiririm.	
		7. İnternet üzerinden iş arama sitelerini ziyaret ederim.	
		8. İnternet üzerinden bankacılık işlemleri yaparım (EFT, Havale işlemleri vb.).	
		9. Seyahat/Tatil sitelerini ziyaret ederim.	
		10. Online oyun oynarım.	
		11. Hobilerim ile ilgili araştırma yaparım.	
		12. İnternet üzerinden sevdiğim radyo ve podcast programlarını dinlerim.	
Önemsiz Sanal Kaytarma	7	13. İşle ilgili olmayan kişisel e-postalar gönderirim/alırım.	0,767
		14. Yatırımlarımla ilgili web sitelerini ziyaret ederim (finans, borsa siteleri vb).	
		15. İnternet üzerinden alışveriş yaparım.	
		16. Mesleğim ve alanımla ilgili siteleri takip ederim.	
		17. Online eğitim araştırmaları yaparım ve/veya online eğitimlere kaydolurum.	
		18. İnternet üzerinden haberleri okur ve gündemi takip ederim.	
19. Akademik ve bilimsel yayınları ve haberleri takip ederim.			

Sanal kaytarma soruların ardından katılımcılara “Mesai saatleri içerisinde hangi sosyal medya uygulaması/sitesinde vakit geçirirsiniz?” sorusu açık uçlu olarak yöneltilmiştir. Sanal kaytarmanın ölçülmesi amacıyla kullanılan sorular çalışmanın sonunda ek olarak sunulmuştur.

Verilerin normal dağılması sebebiyle parametrik testler uygulanmıştır. Veri setine güvenilirlik testi uygulanmış ve verilerin güvenilir olduğuna dair sonuç elde edilmiştir. Ardından t-test, ki-kare ve ANOVA, regresyon testleri uygulanarak bulgular elde edilmiştir. Sanal kaytarma davranışının farklı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi, iki gruba sahip değişkenlerin birbirleriyle ilişkisini test etmek amacıyla ki-kare, birden fazla gruba sahip olan değişkenler ve sanal kaytarma türleri arasındaki farklılıkların tespiti için ANOVA testi, değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmek için de regresyon analizi kullanılmıştır. Tüm analizler Python dili kullanılarak yapılmıştır.

Araştırmada test edilen ve analizler sonucunda kabul edilip bulgular bölümünde detaylı bir şekilde sonuçları paylaşılan ve literatürdeki çalışmalar incelenerek kurulan hipotezler aşağıda belirtilmiştir:

- H_1 : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, cinsiyet gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H_2 : Önemli sanal kaytarma davranışı, cinsiyet gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H_3 : Genel sanal kaytarma davranışı, cinsiyet gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H_4 : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, kişilerin çalıştığı sektörler göre farklılık göstermektedir.
- H_5 : Önemli sanal kaytarma davranışı, kişilerin çalıştığı sektörler göre farklılık göstermektedir.
- H_6 : Genel sanal kaytarma davranışı, kişilerin çalıştığı sektörler göre farklılık göstermektedir.
- H_7 : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, kişilerin sanal kaytarma kavramını bilip bilmemesine göre farklılık göstermektedir.
- H_8 : Önemli sanal kaytarma davranışı, kişilerin sanal kaytarma kavramını bilip bilmemesine göre farklılık göstermektedir.
- H_9 : Genel sanal kaytarma davranışı, kişilerin sanal kaytarma kavramını bilip bilmemesine göre farklılık göstermektedir.
- H_{10} : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, medeni hale göre farklılık göstermektedir.
- H_{11} : Önemli sanal kaytarma davranışı, medeni hale göre farklılık göstermektedir.
- H_{12} : Genel sanal kaytarma davranışı, medeni hale göre farklılık göstermektedir.
- H_{13} : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, kişilerin Instagram kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{14} : Önemli sanal kaytarma davranışı, kişilerin Instagram kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{15} : Genel sanal kaytarma davranışı, kişilerin Instagram kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{16} : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, kişilerin Twitter kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{17} : Önemli sanal kaytarma davranışı, kişilerin Twitter kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{18} : Genel sanal kaytarma davranışı, kişilerin Twitter kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{19} : Önemsiz sanal kaytarma davranışı, eğitim gruplarına göre farklılık göstermektedir.

- H_{20} :Önemsiz sanal kaytarma davranışı, iş dışı günlük internet kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{21} :Önemli sanal kaytarma davranışı, aylık gelir gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H_{22} :Önemli sanal kaytarma davranışı, yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H_{23} : Önemli sanal kaytarma davranışı, iş dışı günlük internet kullanımına göre farklılık göstermektedir.
- H_{24} :Genel sanal kaytarma davranışı, yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.
- H_{25} :Genel sanal kaytarma davranışı, iş dışı günlük internet kullanımına göre farklılık göstermektedir.

4. Bulgular

Çalışmaya katılan 526 kişinin demografik verilerine ait frekans ve yüzdeler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Demografik Değişkenler Tablosu

Değişkenler	Değerler	Frekans	%	Değişkenler	Değerler	Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	399	75,9	Aylık gelir	2500 TL’den az	47	8,9
	Erkek	127	24,1		2501-4000 TL	153	29,1
Eğitim	Lise	41	7,8		4001-5500 TL	123	23,4
	Ön Lisans	49	9,3		5501-7000 TL	80	15,2
	Lisans	314	59,7		7001 ve üzeri	123	23,4
	Yüksek Lisans	107	20,3		Mesai dışı internet kullanımı	30 dk’dan az	8
Doktora	15	2,9	30-60 dk	60		11,4	
Medeni durum	Bekar	337	64,1	1-3 saat		252	47,9
	Evli	189	35,9	3 ve daha fazla saat	206	39,2	
Yaş	25 yaş ve altı	78	14,8	Sektör	Özel	418	79,5
	26-35 yaş	266	50,6		Kamu	108	20,5
	36-45 yaş	135	25,7	Sanal kaytarma kavram bilinci	Evet	105	20
	46 yaş ve üstü	47	8,9		Hayır	421	80
	TOPLAM	526	100		TOPLAM	526	100

Katılımcılara açık uçlu olarak sorulmuş olan “Mesai saatleri içerisinde en sık vakit geçirdiğiniz web site/sosyal medya uygulaması hangisidir?” sorusuna verilen cevaplar arasında en sık tercih edilen cevap sosyal medya uygulamaları olan, %39 oranı ile Twitter ve %37 oranı ile Instagram olarak ölçülmüştür. Verilen cevapların sonuçları ’de gösterilmektedir, liste dışında da birçok site tercih edilmektedir ancak sayıları çok düşüktür (Tablo 3).

Tablo 3. Mesai Saatleri İçinde En Sık Vakit Geçirilen Web Site/Sosyal Medya Uygulamaları

Site	Kişi	Oran
Twitter	209	% 39,7
Instagram	200	% 38,0
Youtube	34	% 6,5
Whatsapp	26	% 4,94
Trendyol	19	% 3,61
Linkedin	18	% 3,42
Facebook	13	% 2,47
Spotify	11	% 2,09

Katılımcıların sorulara verdikleri yanıtların ortalamaları alınarak genel sanal kaytarma skorları hesaplanmıştır. Bununla beraber, soruların ait oldukları kategoriye göre ilgili sorulara verilen yanıtların ortalaması alınarak önemli ve önemsiz sanal kaytarma skorları hesaplanmıştır. Genel sanal kaytarma, önemli sanal kaytarma ve önemsiz sanal kaytarma skorları bağımlı değişken olarak kabul edilip farklı bağımsız değişkenler (cinsiyet, eğitim, medeni durum, yaş ve iş dışı internet kullanımı) ile hipotez testleri gerçekleştirilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ile yapılan t-testlerinde, cinsiyet grupları ile önemsiz sanal kaytarma ($p=0,6172$), önemli sanal kaytarma ($p=0,2859$) ve genel sanal kaytarma ($p=0,3529$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Kamu ve özel sektörde çalışma durumu ile sanal kaytarma türlerine ait değişkenler incelendiğinde; önemsiz ($p=0,4542$), önemli ($p=0,2465$) ve genel sanal kaytarmanın ($p=0,6592$), sektörler göre farklılık göstermedikleri görülmüştür. Katılımcılarda sanal kaytarma kavram bilinci olup olmamasına göre ise önemsiz ($p=0,5436$), önemli ($p=0,3$) ve genel sanal kaytarma davranışları ($p=0,6474$) arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak önemsiz sanal kaytarma, önemli sanal kaytarma ve genel sanal kaytarmanın medeni hale göre farklılık gösterdiği görülmüştür; her üçü için de bekar grubundaki katılımcılar daha yüksek bir ortalamaya sahiptir (Tablo 4).

Tablo 4. Medeni Hale Göre Farklılıklar (t-test)

Medeni Hal & Sanal Kaytarma		
Hipotez	p-değeri	Ortalamalar
H_{10} : Medeni hal ve önemsiz sanal kaytarma	3,154-05	Bekar: 20,083 Evli: 18,037
H_{11} : Medeni hal ve önemli sanal kaytarma	1,473e-07	Bekar: 29,047 Evli: 24,936
H_{12} : Medeni hal ve genel sanal kaytarma	1,945e-07	Bekar: 49,13 Evli: 42,973

Katılımcıların mesai saatlerinde en sık vakit geçirdiği uygulamalardan ikisi Instagram ve Twitter uygulamalarıdır. Bunlardan Instagram uygulamasını, mesai saatleri içerisinde kullanan ve kullanmayan gruplar arasındaki farklılıklar incelenmiştir (Tablo 5). Sanal kaytarma türleri açısından bakıldığında önemsiz ($p=0,3230$) ve genel sanal kaytarma ($p=0,1156$) davranışlarının mesai saatlerinde Instagram kullananlar açısından farklılık göstermediği görülürken, önemli sanal kaytarma davranışı

için tam tersi bir bulgu elde edilmiştir. Önemsiz, önemli kaytarma ve genel sanal kaytarma değişkenleri ise Twitter kullanan ve kullanmayan gruplar arasında farklılık göstermektedir. Tüm sanal kaytarma türleri açısından da mesai saatlerinde Twitter kullanan ve kullanmayan gruplar arasında farklılık tespit edilmiş olup kullanan grupların ortalamaları daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 5. Mesai Saatinde Instagram ve Twitter Kullanımına Göre Farklılıklar (t-test)

Instagram & Sanal Kaytarma		
Hipotez	p-değeri	Ortalamalar
H_{14} : Instagram ve önemli sanal kaytarma	0,003	Instagram kullanan: 29,035 Instagram kullanmayan: 26,671
H_{16} : Twitter ve önemsiz sanal kaytarma	0,015	Twitter kullanan: 20,014 Twitter kullanmayan: 18,908
H_{17} : Twitter ve önemli sanal kaytarma	0,004	Twitter kullanan: 28,894 Twitter kullanmayan: 26,697
H_{18} : Twitter ve genel sanal kaytarma	0,003	Twitter kullanan: 48,909 Twitter kullanmayan: 45,605

Birden fazla gruba sahip değişkenlerin incelenmesi için tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır (Tablo 6). Gruplara göre anlamlı farklılık tespit edilen bulgular tabloda paylaşılmıştır. Önemsiz sanal kaytarma davranışı, eğitim grupları ve iş dışı internet kullanım sürelerine bağlı olarak, önemli sanal kaytarma davranışı ise aylık gelir, yaş, iş dışı internet gruplarına göre farklılık göstermektedir. Genel kaytarma davranışı için ise yaş grupları ve iş dışı internet kullanım gruplarına göre farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 6. ANOVA Testleri

	Kriterler	p-değeri
	Önemsiz sanal kaytarma	
H_{19} :	Eğitim	0,001
H_{20} :	İş dışı internet	0,021
	Önemli sanal kaytarma	
H_{21} :	Aylık gelir	0,024
H_{22} :	Yaş	0,004
H_{23} :	İş dışı internet	0,000
	Genel sanal kaytarma	
H_{24} :	Yaş	0,01
H_{25} :	İş dışı internet	0,000

Yapılan regresyon analizlerinde anlamlı bir ilişki tespit edilemediğinden bulgular paylaşılmamıştır.

5. Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın temel konusu olan sanal kaytarma konusuna bakıldığında ilk göze çarpan, Ulusoy & Gültekin Benli (2017)'nin çalışmasının aksine bekarların her türlü kaytarma türüne (önemli, önemsiz, genel) daha meyilli olduklarıdır. İş dışı saatlerde, yani kişisel alanında, internet kullanımını daha

sık gerçekleştiren bu grubun, internette yaptığı ve sanal kaytarma kategorisine giren aktiviteleri veya alışkanlıkları iş yeri ortamına taşınması çok doğal bir durum olarak yorumlanabilir. Mesai saatleri içerisinde katılımcılar, sanal kaytarma davranışını, sosyal medya uygulamalarından en çok Instagram ve Twitter uygulamalarını kullanarak gerçekleştirmektedir. En fazla kullanıma sahip olan bu iki platform çalışmadaki analizler için kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bu uygulamaların yaygın bir şekilde kullanılıyor olduğu zaten bilinmektedir. Yaş ortalamalarına göre uygulama tercihi değişkenlik gösterebilmektedir. Mesai saatlerinde Instagram kullanan kişilerin iş dışındaki internet kullanımının yüksek olması şaşırtıcı bir bulgu değildir. Yani özel hayatlarında internet kullanımı yüksek olan katılımcılar mesai saatlerinde de bu kullanımı sürdürmekte ve Instagram uygulamasını kullanarak bu davranışlarını çalışma saatleri içerisine de taşıyabilmektedir. Sanal kaytarma davranışı açısından bakıldığında ise mesai saatleri içerisinde Instagram kullanan kişilerin, önemli sanal kaytarma davranışını daha fazla gösterdiği görülmüştür. Diğer sanal kaytarma türleri, Instagram kullanımına göre farklılık göstermemektedir. Yani Instagram kullanıcılarının sanal kaytarma davranışını göstermesi, önemli sanal kaytarma türünde eylemler gerçekleştirmeleri anlamına gelmektedir. Diğer bir uygulama olan Twitter açısından bakıldığında ise Instagram bulgularının aksine, eğitim, aylık gelir ve yaş değişkenleri açısından bir farklılık tespit edilmediği görülmektedir. Bu anlamda Twitter kullanımının kişilerin demografik özelliklerinden daha bağımsız olduğu söylenebilir. Öte yandan, sanal kaytarma türlerinin tamamı için Twitter kullanımının farklılaştığı ortaya konmuştur. Tüm sanal kaytarma türleri için Twitter kullanım ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir; yani sanal kaytarma davranışı ve Twitter kullanımının birbirine paralel bir şekilde ilerlediği öne sürülebilir. Mesai dışı internet kullanımına bakıldığında ise Instagram bulgularını destekleyici nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Özel hayatında internet kullanımı daha fazla olan bireylerin mesai içerisinde Twitter kullanımı daha fazladır yani bireyler Instagram kullanımında olduğu gibi mesai dışındaki alışkanlıklarını mesai içerisinde sürdürme eğilimindedir.

Özkalp & Yıldız (2018), yaptıkları çalışmada, cinsiyet değişkeninin sanal kaytarma davranışı üzerinde etkili olduğunu ve erkeklerin kadınlara göre kontrolsüz bir şekilde daha çok vakit alan ve bu yönüyle problemleri bir davranış olarak aktarılan, bağımlılık amaçlı sanal kaytarma yaptıkları ortaya konulmuştur. Lim & Chen (2012) de araştırmalarında, erkeklerin sanal kaytarma davranışını kadınlara göre daha fazla sergilediklerini bulmuşlardır. Bu çalışmada ise böyle bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu çalışmadan çıkan sonuca göre, cinsiyet gruplarına göre katılımcılar arasında sanal kaytarma davranışları farklılık göstermemektedir. Kaplan & Çetinkaya (2014)'ün çalışmasında da bu bulguyu destekler nitelikte sanal kaytarma davranışı cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Diğer yandan bazı demografik değişkenlerin sektörler bazında sanal kaytarma davranışı açısından, her üç türde de, sektörler arasında anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Kaplan & Çetinkaya (2014) otel çalışanları ile, Örucü & Yıldız (2014) bir üniversitenin idari ve akademik personeli ile, Buyruk Akbaba (2019, s.172) ise gıda, sanayi, enerji ve diğer olmak üzere farklı sektörlerden çalışan ve işverenler ile çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışma kapsamında ise kamu ve özel sektör olmak üzere katılımcılar, iki farklı sektörden seçilmiş ancak araştırma sonucunda sanal kaytarma davranışının sektörlere

göre farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Yani çalıştığı sektörden bağımsız olarak, bireyler sanal kaytarma davranışları gösterebilmektedir. Burada da ifade edilen sanal kaytarma yine, bahsedilen üç türü de kapsamaktadır. Diğer yandan katılımcıların bu kavramı biliyor olması da davranışı gösterip göstermemelerine etki etmemektedir. Özetle, sanal kaytarma davranışı sektörden ve bu kavramı biliyor olma durumundan bağımsız olarak ortaya çıkmaktadır.

Önemsiz sanal kaytarma davranışı değişik eğitim seviyelerine ve iş dışı internet kullanım sürelerine göre farklılık gösterirken, önemli sanal kaytarmanın aylık gelir, yaş ve iş dışı internet kullanım süresine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, Kaplan & Çetinkaya (2014)'ün çalışmalarında belirttikleri, eğitim düzeyi azaldıkça önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinin arttığı tezini doğrulamaktadır. Genel sanal kaytarma davranışı ise yaş gruplarına ve iş dışı internet kullanımına göre değişkenlik göstermektedir. Yani her üç sanal kaytarma türü için de iş dışı internet kullanım süresinin önemli olduğu görülmektedir. İş dışındaki saatlerde internette daha fazla zaman harcamaya alışkın bireylerin bu davranışlarını mesai saatlerine taşıdıkları ve buna bağlı olarak kaytarma davranışını sergiledikleri söylenebilir.

Ele alınan sanal kaytarma kavramı, kurum açısından düşünüldüğünde çalışanları farklı açılardan etkileyebilmektedir. Ancak buna sebep olan faktörlerinde konu kapsamında düşünülmesi gerekmektedir. İş performansına zarar verebileceği için bu davranış engellenmeye çalışmakta (Ngowella, Loua, & Suharnomo, 2022) ancak diğer bir yandan çalışanın ruh halini değiştirdiği ve monotonluktan kurtardığı için olumlu bir davranış olarak da görülebilmektedir (Beri & Anand, 2020; Oravec, 2017, s.4316). Dolayısıyla bu davranış, önemli sanal kaytarma boyutunda ise olumsuz bir etkiye sahipse de daha az zararlı görülebilen önemsiz sanal kaytarma davranışlarının kişi üzerinde olumlu etkilerinin olabileceği söylenebilir. Elbette sanal kaytarmanın kişilik özelliklerinden de etkilenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin nevroitik kişilik özelliği ve sanal kaytarma arasındaki pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir (Sheikh, Aghaz, & Mohammadi, 2019). Hem olumlu hem de olumsuz bir şekilde değerlendirilebilecek şekilde, stresten kaçınma yöntemi olarak da sanal kaytarma davranışı gösterilebileceği gibi (Semerci, Ergeneli, & Yılmaz, 2021) çalışanın bireysel olarak samimi ya da umursamaz tutumun da bu davranış üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur (Özkan & Erbay, 2021). Literatürdeki bu çalışmalara göre ilerleyen çalışmalarda kişilik özelliklerinin de çalışma kapsamına alınması düşünülebilir.

Giriş kısmında bahsedilmiş ve 2017 yılında yapılmış olan çalışmada (Çivilidağ (2017, s.367), çalışanların sanal kaytarma davranışında bulunma oranı %88,4 olarak çıkmıştır. Güncel çalışmanın yapıldığı 2021 yılında ise bu oran katılımcı yanıtlarından elde edilen verilere göre %99,62'ye yükselmiştir. Çalışmalar arasındaki 4 yıllık süreçte çalışan davranışlarının sanal kaytarma yönünde ilerlediği ve bu durumun normalleştiği görülebilmektedir. Elde edilmiş olan sonucu etkilediği düşünülen faktörlerden birisi, 2020 yılında başlamış olan COVID-19 pandemisinin etkileri ile birlikte birçok kurumun evden çalışma sistemine devamlı ya da kısmi olarak geçmiş olması olarak görülmektedir. Bir diğer etken ise çalışmalar arasındaki süreçte, milenyumun yakın ve milenyum sonrasında doğan bireyler olarak bilinen ve teknolojinin içerisinde büyüyen Z kuşağına dahil olan bireylerin iş hayatına

dahil olmaya başlaması olarak yorumlanabilir. Son olarak iş hayatında telefonun da bilgisayar kadar etkili kullanılıyor olmasıyla, çalışan bireylerin telefonda yaptıkları herhangi bir iş sonrasında (gelen e-postaları kontrol etmek, iş hakkında yapılması gereken bir arama vb.) gelen bildirimler ile dikkat dağınıklığı yaşamasının da olası bir seçenek olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın COVID-19 pandemisi döneminde yapılması, verilen cevaplarda etkili olmuş olabileceği için salgın etkilerinin geçtiği bir dönemde tekrar edilmesi önem arz edebilir. Aynı şekilde salgının getirdiği alışkanlıklar ve değişiklikler de ölçümlenebilir. Evden çalışma sistemi, bireylerin iş ve özel hayatları arasındaki sınırların esnetilmesine sebep olabileceğinden, sanal kaytarma davranışı bu kapsamda bir araştırma problemi olarak ilerleyen çalışmalarda ele alınabilir. Kuşaklar arasındaki farkların, sanal kaytarma davranışına etkileri de ayrıca incelenebilir. Daha fazla katılımcıya ulaşılarak çalışmanın kapsamı genişletilebilir. Bu çalışmanın sanal kaytarmanın sebeplerinin belirlenmesi veya bu kavramın etkilendiği faktörlerin ortaya konması ile ilgili olarak yapılacak çalışmalarda örnek teşkil edebileceği düşünülmektedir.

Etik Kurul Onayı

Bu makalenin saha çalışması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 06.04.2021 tarih ve 2021-3/38 nolu toplantısında alınan 2021-33 sıra sayılı etik kurul izni ile onaylanmıştır.

Kaynakça

- Anandarajan, M., Devine, P., & Simmers, C. (2004). A personal web usage in the workplace: A guide to effective human resources management. *Information Science Publishing*.
- Arslan Ayazlar, R., Sayman, E., & Çınar, M. (2018). Turizm Öğrencilerinin Stajda Sanal Kaytarma Eylemleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3): 24-37.
- Babadağ, M. (2018). İşe Yabancılaşmanın Sanal Kaytarma Üzerindeki Etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(39): 207-239.
- Beri, D., & Anand, S. (2020). Consequences Of Cyberloafing: A Literature Review. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 434-440.
- Blanchard, A. L., & Henle, C. A. (2008). Correlates of different forms of cyberloafing: The role of norms and external locus of control. *Computers in Human Behavior*, 24: 1067-1084.
- Blau, G., Yang, Y., & Ward-Cook, K. (2006). Testing a Measure of Cyberloafing. *Journal of Allied Health*, 35: 9-17.
- Buyruk Akbaba, A. (2019). Sanal Kaytarmanın Verimliliğe ve Maliyete Etkisi: Bir Alan Araştırması. *Verimlilik Dergisi*, 3: 161-179.
- Coker, B. (2011). Freedom to surf: The positive effects of workplace Internet leisure browsing. *New Technology, Work and Employment*, 238-247.
- Çavuşoğlu, S., & Palamutçuoğlu, B. (2017). İş Tatmininin Sanal Kaytarma Üzerindeki Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19): 430-444.

- Çivilidağ, A. (2017). İş Yaşamında Sanal Kaytarmanın İş Stresi ve İş Doyumu İle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 59: 355-373.
- Garrett, R. K., & Danziger, J. N. (2008). On Cyberslacking: Workplace Status and Personal Internet Use at Work. *Cyberpsychology and Behavior*, 287-292.
- Genç, E., & Aydoğan, E. (2016). İşyerinde Sanal Tembellik Davranışı ve Etkin Zaman Yönetimi İlişkisi: Bir Kamu Kurumunda Araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 558-571.
- Kaplan, M., & Çetinkaya, A. Ş. (2014). Sanal Kaytarma ve Demografik Özellikler Açısından Farklılıklar: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 26-34. doi:10.17123/atad.vol25iss114
- Kaplan, M., & Ögüt, A. (2012). Algılanan Örgütsel Adalet ile Sanal Kaytarma Arasındaki İlişkinin Analizi: Hastane çalışanları örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-13.
- Kaya, E., & Gürtürk, M. (2021). Sanal Kaytarma Davranışının Grup Çatışması ve Yaratıcı Davranış Üzerine Etkisi: Öğretmenler Üzerinde Bir Araştırma. *Parion Akademik Bakış Dergisi (PABD)*, 1(1): 1-18.
- Keklik, B., Kılıç, R., Yıldız, H., & Yıldız, B. (2015). Sanal Kaytarma Davranışlarının Örgütsel Öğrenme Kapasitesi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Business and Economics Research Journal*, 6(3): 129-144.
- Koay, K., & Soh, P.-H. (2019). Does Cyberloafing Really Harm Employees' Work Performance?: An Overview. *Proceedings of the Twelfth International Conference on Management Science and Engineering Management* (s. 901-912). Springer International Publisher AG.
- Lim, V. (2002). The IT way of loafing on the job: cyberloafing, neutralizing and organizational justice. *Journal of Organizational Behavior*, 23: 675-694.
- Lim, V., & Chen, D. (2012). Cyberloafing at the Workplace: Gain or Drain at Work? *Behavior & Information Technology*, 31(4): 343-353.
- Ngowella, G., Loua, L., & Suharnomo. (2022). A Review on Cyberloafing: The Effects of Social Platforms on Work Performance. *Asia Pasific Fraud Journal*, 27-39.
- Oravec, J. A. (2017). Cyberloafing and Constructive Recreation. D. Mehdi Khosrow-Pour (Dü.) içinde, *Encyclopedia of Information Science and Technology* (4 b., s. 4316-4325). Hershey: IGI Global. doi:10.4018/978-1-5225-2255-3.ch374
- Örücü, E., & Yıldız, H. (2014). İşyerinde Kişisel İnternet ve Teknoloji Kullanımı: Sanal Kaytarma. *Ege Akademik Bakış*, 14(1): 99-114.
- Özkalp, H., & Yıldız, H. (2018). Olumlu ve Olumsuz Sanal Kaytarma Davranışlarının İşteki Stres Üzerindeki Etkisi. "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 20: 57-74.
- Özkan, S., & Erbay, E. (2021). Örgüt ikliminin çalışanların sanal kaytarma davranışları üzerindeki etkisi. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 3: 145-153.
- Robinson, S. L., & Bennett, R. J. (1995). A Typology of Deviant Workplace Behaviors: A Multidimensional Scaling Study. *The Academy of Management Journal*, 38(2), 555-572. <https://doi.org/10.2307/256693>
- Semerci, A., Ergeneli, A., & Yılmaz, Z. (2021). İş Yeri Yalnızlığının İki Yüzü: Sanal Kaytarma ve Yenilikçi İş Performansı. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39(1): 133-147.
- Sheikh, A., Aghaz, A., & Mohammadi, M. (2019). Cyberloafing and personality traits: an investigation among knowledge-workers across the Iranian knowledge-intensive sectors. *Behaviour & Information Technology*, 38(12): 1213-1224.
- Tan, M., & Demir, M. (2017). İşgörenlerin kişilik özelliklerinin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(1): 49-68.

- Ugrin, J., Pearson, J., & Odom, M. (2008). Cyber-Slacking: Self-Control, Prior Behavior and The Impact Of Deterrence Measures. *Review of Business Information Systems*, 75-88.
- Ulusoy, H., & Gültekin Benli, D. (2017). Akademisyenlerin Sanal Kaytarma Davranışları: Bir Kamu Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54): 924-934.
- Uzunsakal, E., & Yıldız, D. (2018). Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması Ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14 – 28.
- Yıldız, H., Yıldız, B., & Ateş, H. (2015). Sanal Kaytarma Davranışının Sergilenmesinde Örgütsel Adalet Algısının Rolü Var Mıdır ? *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 10(2), 55-66.

INVESTIGATION OF DIFFERENCES IN CYBERLOAFING BEHAVIOR OF PEOPLE WORKING IN DIFFERENT SECTORS^{*,**}

Selçuk KIRAN^{***}
Tuğba USLU^{****}
İlkim Ecem EMRE^{*****}

The opportunities provided by technology and the Internet make working life quite easy, but they also provide some challenges for employers. Employer-provided technology must be used exclusively for work-related activities; however, employees are permitted to utilize company computers and the Internet for personal use. The Internet and other devices with Internet connections are now widely used by individuals in the information and technology age we currently live in. The concept of cyberloafing is brought about by the virtually complete disappearance of borders between work and personal life.

The concept of cyberloafing was first used by Lim V. (2002, s. 677 / ss. 675-694) in an article about cyberloafing on workplace and organizational justice, and it was stated that cyberloafing occurs in two different types: e-mail activities and browsing activities Lim V. (2002, s. 677). After this article published in the earlier years of the Internet, Blanchard & Henle (2008) also conducted a study on this subject and organized the classification of cyberloafing as major and minor cyberloafing. While major cyberloafing

* This study was presented as a paper at the 8th International Management Information Systems Conference (IMISC2021).

** The survey in this article was approved by the decision number 2021-33 taken at the meeting of Marmara University Social Sciences Research Ethics Committee on 06.04.2021 and numbered 2021-3/38.

*** Marmara University, Department of Management Information Systems, selcuk.kiran@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6088-2701

**** Marmara University, Institute of Social Sciences, Business Informatics Master's Student, g.tugbauslu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0623-4663

***** Marmara University, Department of Management Information Systems, ecem.emre@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9507-8967

is defined as behaviors that can cause financial harm to the employer and that can be done with the feeling of avoiding work; minor cyberloafing behaviors are defined as instant activities where there is no loss of productivity of the employee (Ulusoy & Gültekin Benli, 2017). Another cyberloafing study included different classes of cyberloafing by Anandarajan. In the study by Anandarajan, Devine, & Simmers (2004) made a four-dimensional classification in which the employee's cyberloafing behavior can return to the enterprise as threats or opportunities. According to this study, it was stated that cyberloafing behavior can be recreational, disruptive, personal learning, and ambiguous. While recreational and disruptive actions were seen as threats to the business, personal learning and ambiguous actions were determined in the category of opportunities (Anandarajan, Devine, & Simmers, 2004).

Among the reasons for the emergence of cyberloafing, it is discussed that there may be reasons such as turning to cyberloafing with emotions such as boredom and anger, which arise as a result of organizational restrictions such as meaninglessness, rulelessness and powerlessness at work (Babadag, 2018, s. 218); work dissatisfaction (Çavuşoğlu & Palamutçuoğlu, 2017) or managers behavior (Özkan & Erbay, 2021). Within the scope of this study, it was aimed to investigate the different factors which affect cyberloafing behavior of employees in different sectors.

The study sample consists of people working in the public and private sectors throughout Turkey. The survey was made online and shared on social media platforms. In total, 526 employees working in public and private sectors were reached. Demographic questions in the survey include gender, age, education level, marital status, monthly income and sector information. The time spent on the Internet outside of working hours and cyberloafing concept awareness were also asked. For the cyberloafing questions, a compilation was made on the questions previously used in the literature. A total of 19 questions about cyberloafing were asked and a 5-point Likert scale was used. These questions were adapted from different studies in the literature. Out of 19 cyberloafing questions, 7 of them belong to minor cyberloafing and 12 of them belong to major cyberloafing behaviors.

Reliability analysis was performed on the collected questions and Cronbach's Alpha value was determined as 0.873 for major cyberloafing activities and 0.767 for minor cyberloafing activities. The results shows us that the data is reliable (Uzunsakal & Yıldız, 2018). Parametric tests were applied due to the normal distribution of the data. The reliability test was applied to the data set and the result was obtained that the data were reliable. Then, t-test, chi-square and ANOVA, regression tests were applied to obtain the findings. Independent sample t-test to determine whether cyberloafing behavior differs according to different demographic variables, chi-square to test the relationship between variables with two groups, ANOVA test to determine the differences between variables with more than one group and cyberloafing types, variables Regression analysis was used to measure the relationship between All analyzes were done using Python language.

In t-tests with gender variable, no significant difference was found between gender groups and minor cyberloafing ($p=0.6172$), major cyberloafing ($p=0.2859$) and general cyberloafing ($p=0.3529$). When the variables of working status and cyberloafing types in the public and private sectors are

examined; minor ($p=0.4542$), major ($p=0.2465$), and general cyberloafing ($p=0.6592$) did not differ according to sectors. There was no significant relationship between minor ($p=0.5436$), major ($p=0.3$) and general cyberloafing behaviors ($p=0.6474$) according to the participants' cyberloafing concept awareness or not. However, minor cyberloafing, major cyberloafing, and general cyberloafing were found to differ by marital status; for all three, the single group had a higher mean.

Two of the applications that the participants spend most of their time during working hours are Instagram and Twitter applications. Among these, the differences between the groups that use and do not use the Instagram application during working hours were examined. In terms of cyberloafing types, it was seen that minor ($p=0.3230$) and general cyberloafing ($p=0.1156$) behaviors did not differ in terms of Instagram users during working hours, while the opposite was obtained for major cyberloafing behavior. Minor, major cyberloafing and general cyberloafing variables differ between Twitter user and non-user groups. In terms of all cyberloafing types, a difference was found between the groups that use Twitter and those that do not use Twitter during working hours, and the averages of the groups that use it were higher. According to the ANOVA test findings, minor cyberloafing behavior differs depending on education groups and non-work internet usage time, while major cyberloafing behavior differs according to monthly income, age and non-work internet groups. For general cyberloafing behavior, a difference was determined according to age groups and non-work internet usage groups. These obtained findings are compared with the findings of different studies in the literature.

As mentioned in the introduction, conducted by Çivilidağ (2017, pp. 367), the rate of employees' cyberloafing behavior was 88.4%. In 2021, when the current study was conducted, this rate was obtained from participant responses. According to the data, it has increased to 99.62%. It can be seen that the behaviors of the employees progressed towards cyberloafing and this situation normalized in the 4-year period between the studies. One of the factors thought to affect the obtained result is that with the effects of the COVID-19 pandemic that started in 2020, many institutions has started to work remote. Another factor can be interpreted as the fact that individuals who are included in the Z generation, who are known as individuals born close to the millennium and after the millennium, and who grow up in technology, start to be included in business life in the process between studies. Finally, as the phone is used as effectively as the computer in business life, it is thought that it is a possible option for working individuals to experience distraction with notifications after any work they do on the phone (checking incoming e-mails, a call to be made about work, etc.).

It may be important to repeat the study in a period when the effects of the epidemic have passed, as it may have been effective in the responses given during the COVID-19 pandemic. Likewise, the habits and changes brought about by the epidemic can also be measured. Since the work from home system may cause the boundaries between the work and private lives of individuals to be stretched, cyberloafing behavior can be addressed in future studies as a research problem in this context. The effects of generational differences on cyberloafing behavior can also be examined. The scope of the study can be expanded by reaching more participants. It is thought that this study can serve as an example for studies to be conducted to determine the causes of cyberloafing or to reveal the factors that affect this concept.